

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра теорії та історії соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Соціологічні теорії міста та урбанізації

для студентів

галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність	054 «Соціологія»
освітній рівень	бакалавр
освітня програма	«Соціологічне забезпечення управлінських процесів»
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Євгенія МОРОЗ

Пролонговано: на 2024/2025 н.р. (підпис, ІПБ, дата) 31.08.2024
на 2025/2026 н.р. (підпис, ІПБ, дата) 28.08.2024

КИЇВ – 2023

Розробник: Євгенія МОРОЗ, к.с.н., доцент кафедри теорії та історії соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри теорії та історії соціології

Володимир СУДАКОВ

Протокол № 19 від «28»серпня 2023 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «31» серпня 2023 року № 10

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – з опорою на першоджерела та результати сучасних соціологічних досліджень формування у студентів комплексу знань, пов'язаних з науковим розумінням витоків та змісту концептуальних стратегій соціологічного осмислення урбанізаційних процесів, а також комплексу вмінь пов'язаних з проведенням експертизи та прогнозування стану міст як соціальної системи.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати базові методи аналізу соціологічної інформації
2. Знати теоретичні основи класичних соціологічних теорій
3. Вміти працювати з науковою літературою та періоджерелами

3. Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна спрямована на формування професійних навичок соціологічного аналізу щодо поглибленого розуміння змісту тенденцій розвитку сучасної соціологічної теорії, які визначаються посиленням уваги соціологів до дослідження урбанізаційних новітніх соціальних змін в контексті історико-соціологічного огляду генези та розвитку соціологічних теорій міст з позицій представників різних парадигмальних орієнтацій.

Знання та професійні вміння після завершення вивчення даної дисципліни сприятимуть аналітичному осмисленню та вмінно формувати прогнози щодо функціонування міста, в тому числі що стосується його внутрішньої структури; взаємопов'язаності з суміжними процесами (індустріалізація та глобалізація) та складових частин (соціальна інфраструктура). Спеціалізація дисципліни - управління соціально-економічним розвитком

4. Завдання (навчальні цілі):

- 1) розвиток наукових уявлень про базові положення, понятійно-категоріальний апарат та основні пізнавальні суперечності класичних та сучасних соціологічних теорій міст та урбанізації;
- 2) на основі освоєння структурних, групових та просторових характеристик міста створення моделей трансформації та розвитку урбаністичних систем;
- 3) опанування соціологічних поглядів щодо специфіки проявів урбанізаційних процесів в різних соціальних просторах, пояснення причин їх приривидшеного поширення в межах капіталістичного та сучасного типів суспільств, а також перспектив подальшого розвитку.

Це спрямовано на формування компетентностей:

- Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології. (СК01)
- Здатність прогнозувати розвиток соціальних процесів в організаціях, галузях та регіонах. (СК09)
- Здатність проводити експертизи та оцінювання соціального стану організацій, регіонів, відповідності програм соціального розвитку міжнародним показникам (СК16)

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	базовий понятійно-категоріальний апарат загальної соціологічної теорії та галузевих напрямків, які описують процеси та структуру міст	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Тест, робота на практичних заняттях	20
1.2	характеристики міжнародних показників щодо стандартів розвитку урбаністичних процесів	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Тест, робота на практичних заняттях	20
1.3	закономірності розвитку, внутрішню структуру сучасних міст, а також основні соціологічні та міждисциплінарні моделі розвитку міського простору	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Тест, робота на практичних заняттях	20
2.1	прогнозувати тенденції розвитку сучасних	Лекція, практичне	Тест, робота на	20

	міст в умовах приривидшених змін та викликів сьогодення	заняття, самостійна робота	практичних заняттях	
2.2	Створювати моделі стабільного функціонування елементів міського простору	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Тест, робота на практичних заняттях	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2
Програмні результати навчання (назва)					
Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності (ПРН01)	+				
Прогнозувати тенденції розвитку організаційних структур в умовах суспільних змін та глобальних трансформацій (ПРН13)		+	+	+	
Визначати та конструювати соціальні механізми стабільного функціонування та розвитку соціальних систем різного рівня (ПРН17)			+		+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Індивідуальна та групова робота на практичних заняттях: РН1.1, РН1.2, РН1.3, РН2.1, РН2.2 – **40/24 балів**
2. виконання тестових завдань: РН1.1, РН1.2, РН1.3, РН2.1, РН2.2 – **20/12 балів** (2 роботи по 10 максимальних або 6 мінімальних балів за кожно)

- підсумкове оцінювання: письмовий іспит, РН1.1, РН1.2, РН1.3, РН2.1, РН2.2 (білет містить тестові завдання у вигляді закритих питань одиничного та множинного вибору) – 40 балів (правильний варіант відповіді оцінюється у 0,5 балу). Мінімальний бал успішного складання (отримання загальної позитивної оцінки) іспит – 24 бали. Залежно від стану епідеміологічної ситуації в країні тест може бути запропонований до виконання у онлайн формі за допомогою використання навчальної платформи Moodle.

- умови допуску до підсумкового іспиту: студент не допускається до іспиту, якщо за семестр він набрав менш ніж **36 балів**. Такий студент допускається до екзамену за умови успішного відпрацювання тематичного матеріалу з дисципліни за матеріалами семестру.

7.2 Організація оцінювання:

1. Індивідуальна та групова робота на практичних заняттях протягом семестру з тем 1-8, РН1.1, РН1.2, РН1.3, РН2.1, РН2.2
2. Тестові завдання з тем 1-5, РН 1.1, РН 1.2, РН 1.3
3. Тестові завдання з тем 6-8, РН 2.1, РН 2.2.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практич ні заняття	С/Р
1. Генеза становлення уявлень про урбанізаційні процеси та місто як соціальний феномен у соціології				
1.	Місто та урбанізація крізь призму досліджень виробничо-економічного підходу класиків соціологічної думки	4	4	8
2.	Сучасні моделі та підходи до вивчення міста в соціології та суміжних галузях знання	4	4	10
2. Актуальні аспекти дослідження структури міського середовища в сучасних соціологічних теоріях				
3.	Виміри соціального простору міста	2	4	8
4.	Суб'єкти міського простору, їх ролі та функції	2	4	10
5.	Динамічні процеси міського життя	4	4	6
3. Міста 21 століття: досвід дослідження та можливості трансформації				
6.	Міжнародні показники щодо стандартів розвитку урбаністичних процесів	2	4	6
7.	Соціологічний підхід до конструювання та проектування міст	4	4	6
8.	Місто в новітніх умовах суспільних трансформацій та викликів: підходи до осмислення	4	4	8
Всього:		26	32	62

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 26 год.

Практичні заняття - 32 год.

Самостійна робота - 62 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Малес Л. В. Декомунізація столиці: зміни в урбанонімії (методи, перші результати) / Л. В. Малес // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2016. - Вип. 36. - С. 62-67.
2. Малиш Л. Престиж професій міського та сільського населення різних країн / Ліна Малиш // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2019. – с.139-145.
3. Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні [Текст] : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 грудня 2019 р., м. Львів) / за наук.ред. проф. М. Микієвича, проф. О. Сушинського, доц. Р. Бедрія. — Львів: ЛРІДУ НАДУ. 2020. — с.18-31, с.37-42, с.81-90.
4. Мороз Є.О. До проблеми соціологічного осмислення перешкод трансформацій простору міста Кисва крізь призму концепції Яна Гейла // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки, 2018 - Том 3. (38-39) Соціологічні науки. - с. 46-53.
5. Мороз Є.О. Методичні та концептуальні аспекти викладання дисципліни «Соціологічні теорії міста та урбанізації» // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2018. - №2 (37). – с.48-54.
6. Салій І. М. Урбанізація в Україні: соціальний та управлінський аспекти. – К.: Наук. думка, 2005. – 302 с., с.11-51, 87-125.

7. Соціологія міста: навчальний посібник / [Л. В. Малес, В. В. Серeda, М. О. Соболевська, Ю. Г. Сорока та ін.]; за заг. ред. О. К. Михеєвої. – Донецьк: вид-во «Нолідж», 2010. – с.13-35, с.47-53, с.93-126, с.149-163, с.261-286.
8. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : монографія/ за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. – Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. – с.181-261.
9. Blair A. Ruble The Muse of Urban Delirium: The Arts and Social Change in Transformational Cities / Blair A. Ruble // Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2018 - с.136-151.

Додаткова:

1. Возняк Т. Феномен міста / Т. Возняк // Бібліотека журналу "Т". – Львів, 2009. – С. 12–47.
2. Козлова І. В. Право на місто в сучасних українських реаліях: актори та шляхи реалізації (на прикладі м. Львова) / І. В. Козлова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2016. - Вип. 37. - С. 72-78.
3. Лесяк Б. Самокати, велосипеди і громадський транспорт: що чекає міську мобільність післязавтра? / Богдан Лесяк // Mistocite [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://mistosite.org.ua/articles/samokaty-velosypedy-i-hromadskiy-transport-shcho-chekaie-na-misku-mobilnist-pisliazavtra>
4. Липцова Н. Ю. Диференціація сільських стилів життя в умовах соціальних трансформацій / Н. Ю. Липцова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2016. - Вип. 36. - С. 68-74.
5. Мальська М. Туризм у містах / Марта Мальська, Оксана Гаталяк. – К., Центр навчальної літератури, 2019. – 224 с., с. 26-40.
6. Міхно Н. К. Семантика "радянського/пострадянського/українського" в просторі сучасного українського міста: досвід ментального картографування / Н. К. Міхно // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2017. - Вип. 39. - С. 188-193.
7. Мороз Є.О. Можливості втілення моделі «міста для людей» Яна Гейла у процесі проектування соціального простору міст України // Матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми розвитку соціологічної теорії: Спільноти: суспільна уява і практики конструювання», 18-19 квітня 2019 р., (м.Київ) / Наукове видання /Київський національний університет імені Тараса Шевченка [під ред. к.ф.-м.н. Горбачика А.П. та ін.]. – К.: Логос, 2019. -240 с. – с.35-38.
8. Мороз Є.О. Образ міста в історичній та теоретико-методологічній перспективі суспільствознавства ХХІ століття / Є.О.Мороз, С.В.Павлишин // Електронне видання: XLVI Науково-технічна конференція підрозділів Вінницького національного технічного університету (2018) [Вінницький національний технічний університет, 21.03.2018 – 25.03.2018]. - Режим доступу до ресурсу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/5240>
9. Мусієздов О. «Місто у свідомості його жителів»: робота Ф. Знанецького в контексті розробки соціологічної концепції міської ідентичності / Олександр Мусієздов // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2016. - Випуск 36. - 36-41.
10. Рот Й. Міста і люди / Йозеф Рот. – Видавництво 21, Київ, 2019. – 256 с. – с.168-248.
11. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасливими / Річард Флорида. – К., Наш Формат, 2019. – 320 с. – с. 79-120.
12. Burova O. Gentrification, urbanization, suburbanization: a comparative analysis of the concepts / Olha Burova // Соціальні виміри суспільства. - 2018. Вип. 10 (21). - С. 370–377.

Корисні онлайн-ресурси:

1. Вступ до соціології міста. Introduction to urban sociology / Онлайн курс [Електронний ресурс] / Центр міської історії – Режим доступу до ресурсу: https://www.youtube.com/playlist?list=PLlw6S66aw0awD8Mhw7iBT3Wp-K5_qrCgB

2. Основи туризму. Онлайн курс на платформі Prometheus [Електронний ресурс] / National Tourism Organization of Ukraine. – Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+TOUR101+2021_T1_1/about
3. Управління містом (у форматі SCORM) / Онлайн курс [Електронний ресурс] / Освітній хаб міста Києва. – Режим доступу до ресурсу: <https://cduhub.in.ua/courses/scorm-kurs-13-upravlinnya-mistom>
4. Урбаністика: сучасне місто. Онлайн курс на платформі Prometheus [Електронний ресурс] / Міжнародний фонд «Відродження». – Режим доступу до ресурсу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/URBAN101/2015_T1/course/